УДК 37.013

Короленко В. Л.
кандидат педагогічних наук, старший викладач
кафедри методики професійного навчання
інженерно-енергетичного факультету
Миколаївський національний аграрний університет
orcid.org/ 0009-0006-5484-3945

ГУМАНІСТИЧНА ПАРАДИГМА ПЕДАГОГІКИ ЯК ОСНОВА ЦІЛІСНОГО РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ В УМОВАХ СУЧАСНИХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Гуманістична парадигма сучасної педагогіки ґрунтується на визнанні особистості найвищою цінністю освітнього процесу та визначає спрямованість навчання і виховання на її всебічний і гармонійний розвиток. В умовах суспільних трансформацій особливого значення набуває переосмислення педагогічних цілей, змісту, методів і форм організації освітньої діяльності. Сучасна педагогіка має забезпечувати не лише засвоєння знань і формування професійних умінь, а й розвиток самостійності, творчості, моральної відповідальності та здатності особистості до самореалізації.

Важливою методологічною основою гуманістичної педагогіки є особистісно орієнтований підхід, відповідно до якого здобувач освіти розглядається як активний учасник педагогічного процесу. Такий підхід передбачає врахування індивідуальних здібностей, освітніх потреб, інтересів і можливостей кожної людини. Основним завданням викладача стає створення педагогічних умов для розвитку індивідуального потенціалу, формування позитивної мотивації до навчання та становлення відповідальної особистості.

Гуманістична спрямованість педагогічного процесу реалізується через дотримання принципів поваги до особистості, індивідуалізації навчання, співробітництва, педагогічної підтримки та взаємної відповідальності. Їх практичне застосування сприяє формуванню освітнього середовища, у якому забезпечуються психологічний комфорт, свобода самовираження, можливості для творчої діяльності та самостійного прийняття рішень. Водночас педагогічний вплив має бути спрямований не на придушення індивідуальності, а на підтримку особистісного становлення здобувача освіти [1; 2; 3].

Особливе значення в реалізації гуманістичної парадигми має суб'єкт-суб'єктна взаємодія викладача і здобувача освіти. Вона передбачає побудову педагогічних відносин на основі діалогу, довіри, взаємоповаги та співпраці. Викладач у такій системі виступає не лише носієм знань, а й організатором

пізнавальної діяльності, наставником і партнером, який допомагає здобувачам освіти розвивати критичне мислення, самостійність та здатність до рефлексії.

Важливим напрямом гуманістичної педагогіки є вдосконалення змісту та методів навчання. Перевага надається таким педагогічним технологіям, які активізують пізнавальну діяльність, стимулюють творче мислення та забезпечують практичне застосування знань. Проблемне навчання, проєктна діяльність, інтерактивні методи, дискусії та самостійна робота сприяють розвитку ініціативності, комунікативних здібностей і відповідального ставлення до результатів навчання.

Невід'ємною складовою гуманістичної педагогіки є виховання особистості. Його зміст охоплює формування моральних переконань, громадянської позиції, культури поведінки, толерантності та поваги до людської гідності. Педагогічна діяльність повинна забезпечувати єдність навчання і виховання, оскільки професійна підготовка без належного морального становлення не може вважатися повноцінною. Особливу роль у цьому процесі відіграє особистий приклад викладача, його педагогічна культура, професійна етика та відповідальність [1; 2; 4].

Важливим чинником реалізації гуманістичних засад є педагогічна майстерність. Вона виявляється у здатності викладача організовувати ефективну педагогічну взаємодію, добирати доцільні методи навчання і виховання, враховувати індивідуальні особливості здобувачів освіти та створювати умови для їхнього розвитку. Педагогічна майстерність також передбачає розвинені комунікативні здібності, емоційну врівноваженість, педагогічний такт і здатність до постійного професійного самовдосконалення [1; 4].

Особливої актуальності гуманістична парадигма набуває у професійній підготовці майбутніх фахівців. Сучасний педагог повинен володіти не лише предметними та методичними знаннями, а й уміннями організовувати освітній процес на засадах партнерства, підтримувати індивідуальний розвиток здобувачів освіти та формувати в них ціннісне ставлення до професійної діяльності. Тому підготовка майбутніх фахівців має поєднувати розвиток професійних компетентностей із формуванням педагогічної культури, моральної зрілості та соціальної відповідальності [1; 2; 5].

Отже, гуманістична парадигма педагогіки визначає особистість центральним суб'єктом освітнього процесу та спрямовує педагогічну діяльність на забезпечення її цілісного розвитку. Її практична реалізація потребує вдосконалення змісту навчання і виховання, розвитку педагогіки партнерства, упровадження особистісно орієнтованих технологій та підвищення професійної майстерності викладачів. Саме такий підхід створює

передумови для формування самостійної, творчої, морально зрілої та соціально відповідальної особистості.

Перспективи подальших наукових досліджень доцільно пов'язати з визначенням педагогічних умов реалізації гуманістичної парадигми у закладах вищої освіти, удосконаленням механізмів педагогічної взаємодії та розробленням ефективних методів навчання і виховання, орієнтованих на цілісний розвиток майбутніх фахівців.

Список літератури:

1. Короленко В.Л. Психологія і педагогіка : методичні рекомендації здобувачам першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП “Облік і оподаткування” спеціальності 071 “Облік і оподаткування” денної та заочної форм здобуття вищої освіти / уклад. В. Л. Короленко. Миколаїв : МНАУ, 2024. 91 с.

2. Короленко В. Л. Психологія : конспект лекцій для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти ОПП “Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)” спеціальності 015 “Професійна освіта (Аграрне виробництво, переробка сільськогосподарської продукції та харчові технології)” денної та заочної форм здобуття вищої освіти / уклад. В. Л. Короленко. Миколаїв : МНАУ, 2025. 119 с.

3. Короленко В. Л. Значення сім’ї у вихованні сучасної особистості. Актуальні проблеми сучасної науки та освіти: матеріали XII міжнар. наук.-практ. конф., (м. Львів, 29-30 серпня 2024 р.). Львів : Львівський науковий форум, 2024. С. 49-51.

4. Короленко В. Л. Сутність і особливості морального виховання школярів // Продовольча безпека України в умовах війни і післявоєнного відновлення: глобальні та національні виміри. Міжнародний форум = Food security of Ukraine in the conditions of the war and post-war recovery: global and national dimensions. International forum : доповіді учасників міжнародної науково-практичної конференції, 01-02 червня 2023 р., м. Миколаїв / Міністерство освіти і науки України ; Миколаївський національний аграрний університет. Миколаїв : МНАУ, 2023. С. 375-377.

5. Короленко В. Л. Важлива роль виховання у сучасному вищому навчальному закладі. Розвиток українського села – основа аграрної реформи в Україні : матеріали Причорноморської регіональної науково-практичної конференції професорсько-викладацького складу (м. Миколаїв, 15-16 квітня 2026 р.) / Інженерно-енергетичний факультет. Миколаїв : МНАУ, 2026. С. 73-75.